

เศรษฐกิจเนปาล...หลังวิกฤติการเมืองคลี่คลาย

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุไม่สงบบ่อยครั้งในเนปาล โดยสาเหตุหลักเกิดจากการปะทะกันระหว่างรัฐบาลเนปาลกับกลุ่ม Maoist อย่างไรก็ดีตาม หลังจากที่กษัตริย์ Gyanendra Bir Bikram Shah Dev ของเนปาล เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 โดยให้เหตุผลว่ารัฐบาลประสพความล้มเหลวในการบริหารประเทศ เนื่องจากยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดจากกลุ่ม Maoist ได้สำเร็จ เหตุการณ์ไม่สงบในเนปาลทวีความรุนแรงมากขึ้นถึงขั้นวิกฤติ ซึ่งเป็นผลจากกระแสต่อต้านการยึดอำนาจจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นประชาชนในประเทศ พรรคการเมืองฝ่ายค้าน กลุ่ม Maoist รวมทั้งนานาชาติไม่ว่าจะเป็น สหรัฐฯ อินเดีย และองค์การสหประชาชาติ (The United Nations : UN) ที่ได้ออกมาประณามการกระทำของกษัตริย์ Gyanendra จนพระองค์ต้องประกาศยอมคืนอำนาจการปกครองประเทศให้แก่ประชาชนเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2549 ที่ผ่านมานี้ ได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว ภายใต้การนำของนาย Girija Prasad Koirala หัวหน้าพรรคเนปาลี คองเกรส ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ส่งผลให้วิกฤติการณ์ทางการเมืองในเนปาลคลี่คลายลง ทั้งนี้ เป็นที่คาดการณ์กันว่า จากนี้เป็นต้นไป เศรษฐกิจเนปาลน่าจะเริ่มฟื้นตัวดีขึ้น

➤ รัฐบาลชั่วคราวกับการสร้างเสถียรภาพ

เพื่อรักษาความสงบในประเทศ รวมทั้งสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นและมีเสถียรภาพอย่างยั่งยืน รัฐบาลชั่วคราวของเนปาล จึงได้พยายามเร่งฟื้นฟูระบอบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ด้วยการเร่งแก้ไขกฎหมายในประเทศในหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องการลดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ลง ด้วยการยกเลิกพระราชอำนาจของกษัตริย์ในหลายเรื่อง อาทิ อำนาจในการคัดค้านกฎหมาย อำนาจในการควบคุมกองทัพทหาร อำนาจในการเลือกผู้สืบทอดราชบัลลังก์ และการได้รับสิทธิคุ้มครองจากการดำเนินคดี รวมทั้งกำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องเสถียรภาพเป็นต้น ซึ่งจะมีผลให้กษัตริย์เนปาลถูกลดอำนาจจากฐานะสมมติเทพ ขณะเดียวกัน รัฐบาลชั่วคราวของเนปาลก็ประสบความสำเร็จด้วยดีจากการเจรจาสันติภาพกับกลุ่ม Maoist เมื่อเดือนพฤษภาคม 2549 โดยกลุ่ม Maoist ได้ประกาศหยุดยิง และตกลงที่จะให้ความร่วมมือกับรัฐบาลชั่วคราวในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับเฉพาะกาลของประเทศขึ้นบังคับใช้ ก่อนจะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาขึ้นใหม่ในเดือนเมษายน 2550 โดยแลกเปลี่ยนกับการที่รัฐบาลจะยอมถอนชื่อกลุ่ม Maoist ออกจากบัญชีรายชื่อกลุ่มก่อการร้าย และปล่อยตัวสมาชิกกลุ่ม Maoist กว่า 1,700 คน นอกจากนี้ ทั้ง 2 ฝ่าย ได้ตกลงจะจำกัดบริเวณการตั้งกองกำลังและอาวุธของแต่ละฝ่ายไว้เฉพาะในบริเวณที่กำหนดเท่านั้น โดยจะขอให้ตัวแทนจาก UN เข้ามาเป็นผู้สังเกตการณ์ให้ทั้ง 2 ฝ่ายปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว

¹ กลุ่ม Maoist หรือกลุ่มกบฏนิยมลัทธิเหมา ก่อตั้งขึ้นในปี 2539 โดยกลุ่มคนที่ต้องการอิสระในการปกครองตนเอง ด้วยการล้มล้างการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitution Monarchy) เพื่อจัดตั้งรัฐบาลคอมมิวนิสต์ขึ้นแทน ปัจจุบันกลุ่ม Maoist มีกองกำลังติดอาวุธราว 10,000 - 15,000 คน กระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยมีฐานที่มั่นอยู่ในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของเนปาล ทั้งนี้ กลุ่ม Maoist ได้ขยายอิทธิพลอย่างรวดเร็ว โดยมีประชาชนที่ยากจนในแถบชนบทเป็นพลังสำคัญ เนื่องจากประชาชนเหล่านี้รู้สึกว่าจะไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ในขณะที่กษัตริย์และราชวงศ์มีฐานะร่ำรวยและเป็นเจ้าของธุรกิจหลายแห่งในประเทศ อาทิ โรงแรม โรงงานนุหรี และโรงงานชา เป็นต้น

นอกเหนือจากการเร่งสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศให้มั่นคงแล้ว รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจให้เติบโตควบคู่ไปด้วย อันจะช่วยให้ชาวเนปาลซึ่งส่วนใหญ่มีฐานะยากจน (ติดอันดับ 1 ในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก) โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีต่ำมากเพียง 335 ดอลลาร์สหรัฐ [ธนาคารโลก (World Bank) จัดให้เนปาลอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งหมายถึงประเทศที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีไม่เกิน 875 ดอลลาร์สหรัฐ] มีมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในอนาคต

➤ เศรษฐกิจเนปาล...หลังภาวะวิกฤติ

วิกฤติการณ์ทางการเมืองในเนปาลที่คลี่คลายลง นับเป็นนิมิตหมายอันดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของเนปาลให้เติบโตต่อไป ซึ่งนักวิเคราะห์ส่วนใหญ่ล้วนมีมุมมองที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกันว่า หากสันติภาพและความสมานฉันท์เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงแล้ว น่าจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจเนปาลใน 2 ด้านสำคัญ คือ

- ภาคการท่องเที่ยว นอกเหนือจากเงินส่งกลับของแรงงานชาวเนปาลที่ทำงานในต่างประเทศ (มีสัดส่วนราว 12% ของ GDP) และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศจะเป็นแหล่งรายได้สำคัญของรัฐบาลเนปาลแล้ว ภาคการท่องเที่ยวก็เป็นอีกหนึ่งแหล่งรายได้หลักของประเทศ โดยมีสัดส่วนราว 15% ของรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศทั้งหมด แม้ว่าปัญหาความไม่สงบในช่วงที่ผ่านมา จะส่งผลให้ในปี 2548 นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าไปเที่ยวในเนปาล (เฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยเครื่องบิน) ลดลงราว 4% เหลือ 277,129 คน แต่หลังจากกษัตริย์ Gyanendra คินอานาจให้ประชาชน และรัฐบาลชั่วคราวสามารถเจรจาสันติภาพกับกลุ่ม Maoist ได้สำเร็จในระดับหนึ่ง ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเริ่มมั่นใจและกลับไปเที่ยวเนปาลอีกครั้ง โดย Ministry of Culture, Tourism and Civil Aviation ของเนปาล รายงานว่า ในช่วง 7 เดือนแรกของปี 2549 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าไปเที่ยวในเนปาล (เฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยเครื่องบิน) เพิ่มขึ้น 8.6% จากช่วงเดียวกันของปีก่อน เป็น 142,499 คน โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่มาจากประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นทั้งประเทศเพื่อนบ้านและคู่ค้าสำคัญของเนปาล

- ความช่วยเหลือจากนานาชาติ ในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ในเนปาล ประเทศผู้บริจาคหลายประเทศ อาทิ นอร์เวย์ สหรัฐฯ สหราชอาณาจักร และสหภาพยุโรป ได้ลดหรือระงับการให้เงินช่วยเหลือแก่รัฐบาลเนปาลเป็นมูลค่ารวมหลายสิบล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งทำให้รัฐบาลขาดแคลนรายได้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ (งบประมาณการใช้จ่ายกว่าครึ่งของรัฐบาลมาจากเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ) แต่หลังจากเหตุไม่สงบในประเทศยุติลง นานาชาติ (ยกเว้น สหรัฐฯ ที่ยังคงปฏิเสธจะให้เงินช่วยเหลือ เนื่องจากไม่เห็นด้วยที่รัฐบาลยอมถอนรายชื่อกลุ่ม Maoist ออกจากบัญชีกลุ่มก่อการร้าย) รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งได้กลับมาพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่เนปาลอีกครั้ง โดยเมื่อเดือนมิถุนายน 2549 กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) เปิดเผยว่า ขณะนี้ IMF กำลังอยู่ระหว่างการพิจารณาอนุมัติให้มีการเบิกจ่ายเงินกู้งวดถัดไป² แก่เนปาล ทั้งนี้ ในการพิจารณาอนุมัติการเบิกจ่ายเงินกู้ IMF จะ

² IMF ได้รับอนุมัติเงินกู้ระยะเวลา 3 ปี (19 พฤศจิกายน 2546 - 18 พฤศจิกายน 2549) จำนวน 74 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่เนปาล เพื่อใช้ลดความยากจนและกระตุ้นเศรษฐกิจ (Poverty Reduction and Growth Facility : PRGF) โดย ณ สิ้นเดือนกรกฎาคม 2549 เนปาลมีการเบิกจ่ายเงินกู้ไปแล้วรวม 21.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

คำนึงถึงการรักษาวินัยทางการคลังของรัฐบาลและการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในเชิงมหภาคที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ผู้ให้ความช่วยเหลือจะนำมาพิจารณา อาทิ ความพยายามในการสร้างสันติภาพและฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด ความพยายามในการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของรัฐบาล รวมถึงการปฏิรูปแรงงานและระบบบริหารงานภาครัฐ (Labor and Governance Reform) และความเข้มงวดในการกำกับดูแลการให้สินเชื่อทางการเงิน (The Initiation of Action Against Loan Defaulters) เป็นต้น

ทั้งนี้ IMF (เมษายน 2549) ได้คาดการณ์ว่า ในปี 2549 เศรษฐกิจเนปาลจะขยายตัวราว 3% จาก 2.7% ในปี 2548 อันเป็นผลจากรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ประกอบกับคาดว่าจะมีเงินส่งกลับของแรงงานที่ไปทำงานในต่างประเทศเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและลงทุนในประเทศขยายตัวดีขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ IMF ยังคาดว่าอัตราเงินเฟ้อจะมีแนวโน้มลดลงจาก 9.1% ในปี 2548 เหลือราว 5.3% ในปี 2549 แต่ยังคงอยู่ในระดับที่สูงกว่าอัตราเงินเฟ้อเป้าหมายของรัฐบาลซึ่งกำหนดไว้ที่ระดับ 5%

ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ

สิงหาคม 2549